

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
Кафедра мовної підготовки та соціальних комунікацій

Затверджено
Вченою радою факультету соціально-
гуманітарних технологій та
менеджменту
протокол від 09.03. 2023 № 8
Голова Вченої ради факультету
Наталія ЗИКУН

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи з
навчальної дисципліни

«Зіставна лексикологія основної іноземної та української мов»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денна та заочна) форми навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)»
Статус дисципліни: обов'язкова

Ірпінь 2023

Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Зіставна лексикологія основної іноземної та української мов», затвердженої Науково-методичною радою Університету 16.02.2023 протокол № 2.

Укладач:

А.І. Чорна, ст.викладач кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Гарант ОП:

О.В. Дячук, к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Розглянуто та схвалено кафедрою мовної підготовки та соціальних комунікацій, протокол від 08.03.2023 № 7

Завідувач кафедри

Т.С. Гіріна, д.н. з соц. комунікацій, професор

ЗМІСТ

1	Вступ	4
2	Викладення теоретичних питань навчальної дисципліни	5
3	Методичні матеріали, що дають можливість студентам проведення самоконтролю	7
4	Ключові слова і терміни	7
5	Питання для самоперевірки	8
6	Тести для самоконтролю	9
7	Завдання для самостійної роботи	12
8	Рекомендована література	13

1. ВСТУП

Самостійна робота є важливою складовою і основою підготовки майбутнього фахівця, оскільки мета самонавчання - опанувати засвоєння навчальної дії з наступним її опрацюванням на практичних заняттях. Реалізація такої мети на практиці сприяє розв'язанню завдань інтеграції - повному злиттю навчання і виховання, здійсненню принципу розвиваючого навчання, формуванню особистості майбутнього фахівця.

Згідно з навчальним планом здобувачеві 2/3 усього часу, відведеного на вивчення дисципліни, планується у формі самостійної роботи. Тому правильна організація самостійних занять має вирішальне значення

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з навчальною літературою. Практика показує, що далеко не всі здобувачі вищої освіти володіють навичками самостійної роботи з підручниками, посібниками та іншою навчально-методичною літературою. Щоб запобігти помилкам, пропонується керуватися такими порадами:

– підручник треба не просто читати, а вивчати. Приступаючи вперше до роботи над підручником, необхідно спочатку ознайомитися з ним. Зміст книги допоможе пізнати її вміст, передмова і вступ збагачують уявлення про призначення книги, а поверховий огляд дасть можливість побачити ілюстрації, таблиці тощо;

– на кожен день за для вивчення необхідно визначити певні розділи підручника. Рекомендується спочатку прочитати весь розділ, щоб отримати загальне уявлення про зміст, а потім повторно перечитати його за окремими абзацами, осмислюючи кожну фразу. Якщо інформація незрозуміла, прочитайте ще раз. Таке повторне читання сприяє міцному засвоєнню матеріалу.

При оцінюванні знань ураховується загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

Самостійна робота з навчальної дисципліни «Зіставна лексикологія» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)», розрахована на 110 годин.

Метою проведення самостійних робіт є вдосконалення практичних вмінь та навичок, одержаних на практичних заняттях, а також формування вміння самостійно опанувати певні етапи засвоєння навчальної дії з наступним її опрацюванням на практичних заняттях. При виконанні самостійних завдань доцільно використовувати методичну рекомендовану літературу. Кожна самостійна робота є складовою частиною модульного поточного контролю. Контроль кожної самостійної роботи проводиться в формі усного опитування та письмового контролю. Тематика та рівень складності самостійної роботи відповідають навчальній програмі курсу «Зіставна лексикологія».

При оцінюванні знань здобувачів вищої освіти ураховується загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

Критерії оцінювання знань і вмінь. Оцінка "відмінно" виставляється здобувачеві вищої освіти, який повністю виконав програму курсу, тобто виконав усі завдання передбачені програмою курсу, показав високий рівень знань теоретичного та практичного матеріалу. Для отримання відмінної оцінки потрібно показати вміння та навички усного діалогічного та монологічного мовлення, а також письмового мовлення з використанням лексичного матеріалу курсу, розвинуті навички двостороннього перекладу, слухання, навички реферування іншомовного тексту та складання основних видів контрактів та ділових листів.

Оцінка "добре" виставляється здобувачеві вищої освіти, який повністю виконав програму курсу і показав відповідний рівень знань матеріалу курсу. На оцінку "добре" заслуговує здобувач, який продемонстрував добрі вміння та навички аудіювання, усного і письмового мовлення з лексичного матеріалу курсу, має добрі навички двостороннього

перекладу, вміє реферувати іншомовний текст та складати основні види контрактів та ділових листів.

Оцінка "задовільно" виставляється здобувачеві вищої освіти, який виконав програму курсу не повністю, тобто не всі завдання, передбачені курсом. На оцінку "задовільно" заслуговує здобувач вищої освіти, який має задовільний рівень мовної підготовки, який показав достатні навички реферування та складання основних видів контрактів та ділових листів.

Оцінка "незадовільно" виставляється здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму курсу, тобто не виконав завдання курсу і не продемонстрував певних знань матеріалу курсу, а також, вмінь та навичок, передбачених програмою курсу.

2. ВИКЛАДЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік питань з курсу.

1. What does it mean to compare and contrast two objects? Study the meaning of “contrast” and “similarity”.
2. Explain the term “comparative linguistics”.
3. Comment on the position of contrastive linguistics within comparative linguistics.
4. Typological versus contrastive linguistics.
5. The object of contrastive lexicological studies.
6. Essential components of contrastive lexicology agenda.
7. Definition of contrastive Lexicology.
8. Main ideas of Edward Sapir and their reference to Contrastive Lexicology.
9. Theoretical value of contrastive lexicology.
10. Practical value of contrastive lexicology.
11. Aspects of the contrastive analysis of lexis.
12. Comment on the notion of the word and approaches to its definition.
13. Comment on the notion of morpheme and its grammatical and lexical meaning.
14. Types of morphemes. Free/bound morphemes.
15. Types of affixes. Its classification.
16. The classification of prefixes.
17. Suffixation. English and Ukrainian suffixes.
18. How is word-formation defined?
19. What are the principles of classification of the types of word-formation?
20. What are the principal types of word-formation?
21. Comment on the difference between morphological, morphological-syntactic and lexical-syntactic word-building.

22. How does a rule of word-formation differ from a syntactic rule?
23. What types of word-formation are most productive in English and in Ukrainian?
24. Specify differences in English and Ukrainian suffixes by means of which we form abstract nouns of status or activity given in the last part of the lecture. Try to add more suffixes to the list.
25. The notion of compound.
26. Compounds versus syntagmatic word combinations.
27. Structural types of compounds.
28. Semantic types of compounds.
29. Form of compounds: spelling peculiarities.
30. Endocentric versus exocentric compounds.
31. Relation of components. Bahuvrihi compounds.
32. Reduplicatives.
33. Approaches to contrastive analysis of noun-compounds.
34. Semasiology versus semantics: terminological difference.
35. Peirce's semiotic ideas.
36. Comment on the notion of interpretant and dimensions of semiosis.
37. The notion of tertium comparationis.
38. Approaches to establishing tertium comparationis in contrastive lexicology.
39. How do the main topics studied within lexical semantics correlate with three methodological approaches to contrastive research of lexis?
40. What are the possible causes of changes in a word's meaning?
41. Do you agree with the statement of Rudi Keller that "to trace changes in a word's meaning, we have to find out how and why the rules of use for the word changed"? Give your reasons.
42. What are the four principle types of semantic change? Supply examples of each type in English and Ukrainian.
43. Explain how semantic change can be connected with processes referring to the structural level of analysis.
44. What processes of establishing new relationship between the existing and new sense of the word are semantic changes based on?
45. Universal versus nationally biased lexicon.
46. Systemic organization of lexicon: lexical fields.
47. Types of semantic relationships within the vocabulary system.
48. Approaches to the research of synonyms in contrastive lexicology.

49. Comment on the essence of the interpretational test suggested by Bendix.
50. How can existing cognitive theories be classified?
51. Read the article by A. Levitstkyi on the concept ЧОРНОБИЛЬ (see the library) and get ready to discuss the suggested methodology of analysis.
52. Discuss approaches to defining concepts in modern cognitive science.
53. What is the main task of contrastive lexicological studies?
54. Explain the difference between “cultural” and “informational” approaches to understanding the concept in cognitive linguistics.
55. What is a Natural Semantic Metalanguage (NSM) according to Anna Wierzbicka and what is its potential for the contrastive study of languages?
56. What is the definition of concept in the semiotic framework?
57. Comment on the potential of interpretant in contrastive studies based on “concept approach”.

3. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ДАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОВЕДЕННЯ САМОКОНТРОЛЮ

Основна література

1. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов, 2008. — Вінниця: Нова кн., — 206 с.
2. Грищенко А. П. Сучасна українська літературна мова. — К.:Вища шк., 1997. — 492 с.
3. Квеселевич Д. І., Сасіна В. П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови. — Вінниця: Нова кн., 2001. — 126 с.
4. Andreichuk N. I., Babeliuk O. A. Contrastive lexicology of English and Ukrainian languages:theory and practice:textbook. Kherson:Publishing House “Helvetika”, 2019.- 236 с.
5. Nikolenko A. G. English Lexicology. Theory and Practice. Vinnytsya: Nova Knyha, 2007. - 527 p.
6. Potiatynuk U. All about Words: An Introduction to Modern English Lexicology1: навч.-метод. посібник. Львів: ПАІС, 2014. 362 с.

4. КЛЮЧОВІ СЛОВА І ТЕРМІНИ

Тема 1: contrastive lexicology, synchronic orientation, granularity.

Тема 2: word, phoneme, morpheme, word-combination, secondary words, primary words, suffixes, prefixes, postfixes, infixes.

Тема 3: word-formation, derivation, compounding, shortening, sound-interchange, back – formation, reduplication.

Тема 4: compound, endocentric and exocentric compounds, reduplicatives.

Тема 5: semasiology, semantics, semiotics, Tertium comparationis, feature approach.

Тема 6: etymology, historical semantics, feature approach, pejoration, metaphorization, metonymization.

Тема 7: biased lexical units, universal lexicon and nationally specific lexicon, thematic group, lexicosemantic groups, synonymic paradigm.

Тема 8: cognitive linguistics, cognitive semantics, concept.

5. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Lexicology as a branch of linguistics. Its aims and tasks. Subject structure.
2. Links with other branches of linguistics.
3. Synchronic and diachronic approaches to the study of language.
4. Typological versus contrastive linguistics.
5. The object of contrastive lexicological studies.
6. Essential components of contrastive lexicology agenda.
7. Definition of contrastive lexicology.
8. Main ideas of Edward Sapir and their reference to contrastive lexicology.
9. Theoretical value of contrastive lexicology.
10. Practical value of contrastive lexicology.
11. Aspects of the contrastive analysis of lexis.
12. Comment on the notion of the word and approaches to its definition.
13. Comment on the notion of morpheme and its grammatical and lexical meaning.
14. Types of morphemes. Free/bound morphemes.
15. Types of affixes. Its classification.
16. The classification of prefixes.
17. Suffixation. English and Ukrainian suffixes.
18. How is word-formation defined?
19. What are the principles of classification of the types of word-formation?
20. What are the principal types of word-formation?
21. Comment on the difference between morphological, morphological-syntactic and lexical-syntactic word-building.
22. How does a rule of word-formation differ from a syntactic rule?
23. What types of word-formation are most productive in English and in Ukrainian?
24. Specify differences in English and Ukrainian suffixes by means of which we form abstract nouns of status or activity given in the last part of the lecture. Try to add more suffixes to the list.
25. The notion of compound.
26. Compounds versus syntagmatic word combinations.
27. Structural types of compounds.
28. Semantic types of compounds.
29. Form of compounds: spelling peculiarities.

30. Endocentric versus exocentric compounds.
31. Relation of components. Bahuvrihi compounds.
32. Reduplicatives.
33. Approaches to contrastive analysis of noun-compounds.
34. Semasiology versus semantics: terminological difference.
35. Peirce's semiotic ideas.
36. Comment on the notion of interpretant and dimensions of semiosis.
37. The notion of tertium comparationis.
38. Approaches to establishing tertium comparationis in contrastive lexicology.
39. How do the main topics studied within lexical semantics correlate with three methodological approaches to contrastive research of lexis?
40. What are the possible causes of changes in a word's meaning?
41. Do you agree with the statement of Rudi Keller that "to trace changes in a word's meaning, we have to find out how and why the rules of use for the word changed"? Give your reasons.
42. What are the four principle types of semantic change? Supply examples of each type in English and Ukrainian.
43. Explain how semantic change can be connected with processes referring to the structural level of analysis.
44. What processes of establishing new relationship between the existing and new sense of the word are semantic changes based on?
45. Universal versus nationally biased lexicon.
46. Systemic organization of lexicon: lexical fields.
47. Types of semantic relationships within the vocabulary system.
48. Approaches to the research of synonyms in contrastive lexicology.
49. Comment on the essence of the interpretational test suggested by Bendix.
50. How can existing cognitive theories be classified?

6. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Завдання мають по декілька варіанти відповідей, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний варіант і позначте його (5 балів)

1. Lexicology is a branch of linguistics which deals with...
  - a) the various means of expressing grammatical relations between words and with the patterns after which words are combined into word-groups and sentences
  - b) the outer sound form of the word
  - c) lexical units and the vocabulary of a language

d) the study of the nature, functions and structure of stylistic devices and with the investigation of each style of language.

2. What is Special Lexicology?

- a) It is the lexicology of any language
- b) It is the lexicology of a particular language

3. Synchronic lexicology deals with ...

- a) the change and development of vocabulary in the course of time
- b) vocabulary at a given stage of language development, usually at the present time

4. The word has ...

- a) phonological and semantic aspects
- b) phonological and syntactic aspects
- c) phonological, semantic, syntactic aspects

5. By external structure of the word we mean ...

- a) its meaning
- b) its morphological structure

6. Which branch of lexicology deals with the meaning of words and other linguistic units?

- a) Onomasiology
- b) Semasiology
- c) Lexical Morphology

7. Which of the two main approaches to lexical meaning studies the connection between words and things or concepts they denote?

- a) the referential approach
- b) the functional approach

8. The content plane of the word includes ...

- a) lexical meaning
- b) lexical and grammatical meaning

9. Lexical meaning is ...

- a) general, standard
- b) individual, unique

10. Two or more words identical in sound-form but different in meaning, distribution and (in many cases) origin are ...

- a) antonyms
- b) homonyms
- c) paronyms

11. By their graphic and sound-form there may be ...

- a) full and partial homonyms
- b) grammatical, lexical and lexico-grammatical homonyms
- c) perfect homonyms, homophones and homographs

12. Homophones are ...

- a) identical in spelling but different in sound-form
- b) identical in sound-form but different in spelling

13. When two or more homonyms can originate from different meanings of the same word when, for some reason, the semantic structure of the word breaks into several parts, this type of formation of homonyms is called ...

- a) borrowing
- b) split of polysemy
- c) word-building

14. Different meanings of a polysemantic word develop into...

- a) homonymous words
- b) in the case of divergent meaning development
- c) in the case of convergent sound development

15. Word-formation ...

- a) deals with segmentation of words into morphemes
- b) is an autonomous language mechanism which is used to make new words

16. The morphemes which may occur alone and coincide with word-forms or immutable words are ...

- a) bound morphemes
- b) free morphemes

17. Affixation consists in ...

- a) putting two stems together
- b) adding an affix to a stem

18. A non-affixal type of word-building is ...

- a) compounding
- b) conversion

19. Derivational stem (base) and derivational affix into which the derived word is segmented are ...

- a) immediate meaningful constituents
- b) ultimate constituents

20. The meaning of a compound is derived from ...

- a) the structural meaning of its pattern
- b) the lexical meanings of its immediate constituents and from the structural meaning of its pattern
- c) the lexical meanings of its immediate constituents

21. One or both immediate constituents have a transferred meaning in ...

- a) completely motivated compounds
- b) non-motivated compounds
- c) partially motivated compounds

22. Compounds may be coordinative and subordinative according to...

- a) the order of their immediate constituents
- b) the nature of their immediate constituents

- c) the relations between their immediate constituents
23. Compound red-hot is ...
- syntactic
  - asyntactic
24. Derivational compounds are built on ...
- the stems or word-forms of independent words
  - free word-groups
25. When the head member of the compound names the referent whereas the subordinate member characterizes it the compound is ...
- endocentric
  - exocentric
26. Conversion is ...
- formation of verbs or nouns from other parts of speech
  - formation of verbs
  - formation of nouns
27. The largest two-facet lexical unit observed on the syntagmatic level of analysis is ...
- the word
  - the word-combination
28. Meaning of word-combinations is analysed into...
- lexical component
  - lexical and grammatical (structural) components
29. Which meaning of the word-combination is conveyed by the pattern of arrangement of the component words?
- structural
  - lexical
30. When the meaning of the word-combination is deducible from the meaning, order and arrangement of its components the word-combination is ...
- non-motivated
  - motivated

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Вправа 1. Виділіть безпосередні складники у таких англійських словах:

Unprecedented, unanimous, readability, readaptation, disapprovingly, discouragement, dishpan, dishwasherproof, disyllabic, misunderstand, missionary, misspend, missionary, mistrustfulness, mistress, prehistoric, precolonial, predatory, foretell, forestless.

Вправа 2. Виділіть безпосередні складники у таких українських словах:

Невблаганний, непересічний, небожитель, невістка, невростинія, небожитель, неоригінальний, неореалістичний, проамериканський, проблематичний, пробудитися, пробувати, пробуксовувати, пробковий, перепитувати, переганяти, переможний, передопераційний, передовик, гуманоїд.

Вправа 3. Визначте відношення між компонентами таких складних слів:

Armchair, wristwatch, earring, newspaper, sick-leave, cutthroat, skyscraper, railway, blackleg, minefield, nightclub, nightdress, birthday, cry-baby, dragon-fly.

Вправа 4. Знайдіть англійські еквіваленти українських слів із заперечним префіксом *не-*:

Небажаний, неблаганний, небачений, невгамовний, невдалий, невдоволений, невдячний, невидимий, невимовний, невимушений, невимовний, невловимий, невмирущий.

Вправа 5. Перекладіть речення українською мовою. Які значення має префікс *un* у виділених словах?

1. He **un**locked the door and walked upstairs to his room.
2. Ann smoothly **un**buttoned the top three buttons of her shirt.
3. He took an envelope from the table but it was **un**sealed!
4. Peter **un**loaded his rifle and set it on the ground.
5. Bob likes **un**buttoned jests suitable for young bachelors.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Гурко О.В. Лексикологія основної іноземної та української мов: плани практ. занять і завдання для самост. роботи. — Дніпро: Ліра, 2019. - 63 с.
2. Деменчук О.В. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Рівне : Перспектива, 2020. — 165 с.
3. Купіна Я. В. Лексикологія англійської мови, навч.-метод. рек. з курсу "Лексикологія" : [в 2 ч.], частина 1, 2019. — Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2019 — 69 с.
4. Купіна Я. В. Лексикологія англійської мови, навч.-метод. рек. з курсу "Лексикологія" : [в 2 ч.], частина 2, 2019. — Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2019 — 52 с.
5. Andreichuk Nadiia I. Contrastive lexicology of English and Ukrainian languages: theory and practice: textbook. — Kherson: Helvetica, 2019. — 234 p.

Допоміжна література

1. Бортничук Е. Н. и др. Словотворення в сучасній англійській мові. К. : Вища шк., 2018. — 261 с.
2. Глуховцева К. Д. Складні питання сучасної української літературної мови. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія: навч. посіб. для здобувачів освіт. ступенів "бакалавр", "магістр" освіт. програми "Українська мова і література"— Старобільськ : Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка", 2021. — 265 с.
3. Дудко І. В. Мова – найважливіший національний ідентифікатор. — Київ: Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство, мовознавство, фольклористика. - 2021. - Вип. 2. - С. 65.

4. Король А. А. Лексикологія німецької мови як другої іноземної : навч. посіб. — Чернівці : ЧНУ ім. Юрія Федьковича : Рута, 2021. - 79 с.
5. Ilienکو O. L., Kamienieva I. A., Moshtagh Ye. S. English lexicology — Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2020. — 217 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Словник онлайн [електронний ресурс] – URL: www.slovnyk.net
2. Journals [Electronic resource] – URL: www.oxfordjournals.org

Міжнародні видання

1. Cambridge History of Literary Criticism. V.1: Classical Criticism. Ed. G. Kennedy. Cambridge, 2018
2. A Companion to Hellenistic Literature. Ed. J. Clauss, M. Cujpers. Malden–Oxford, 2019.
3. Paulys Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung bei G. Wissowa hrsg. von W. Kroll. Stuttgart, 2020.
4. Pfeiffer R. History of Classical Scholarship. Oxford, 2018.
5. The Oxford Classical Dictionary. Oxford, 2018